

EFEKT VYUŽITÍ HOSPITAČNÍHO ARCHU A PRAXÍ NA KVALITU HODNOCENÍ VÝUKY CHEMIE STUDENTY UČITELSTVÍ

Linda Honskusová

EFEKT PRAXÍ A VYUŽITÍ HOSPITAČNÍCH ARCHŮ NA PŘÍPADOVÝCH STUDIÍCH (Yin, 1994)

➤ Rozvoj učitele a jeho **schopnost reflexe**.

- ✓ Třeba **kultivovat** již v průběhu přípravy budoucích učitelů.
- ✓ Nevykazují očekávanou úroveň schopnosti reflexe.
- ✓ Budoucí U nemají dostatečně rozvinuté hodnotící kompetence.

EFEKT PRAXÍ A VYUŽITÍ HOSPITAČNÍCH ARCHŮ

- *„Učitel nemůže změnit svou pedagogickou činnost pouze studiem literatury, ale především zkoumáním této činnosti.“
(Švec 1999, s. 15)*
- Pedagogické znalosti patří k základním kategoriím pedagogické přípravy studentů učitelství. (Švec 2005, s. 92)
- Tvoří důležitou součást profesních kompetencí učitele.

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

CÍL: Zjistit schopnost reflexe výuky studenty v závislosti na využívání hodnotícího nástroje a průběhu praxí

- **VO1:** Jaký vliv má využití záznamových archů na kvalitu hospitačního záznamu pořízeného studenty učitelství?
- **VO2:** Kterých kritérií kvalitní výuky chemie si všímají studenti učitelství?
- **VO3:** Jakým způsobem využívají studenti učitelství záznamový arch při hospitaci?

ROZKYDALOVÁ (2017)

Záznamový arch

Záznamový arch pro posuzování a pozorování

Učitel (jméno a příjmení)

Výzkumník (podpis)

Pořadí vyučovací hodiny/den		Datum:	
Třída (ročník):		Počet přítomných žáků:	
Kolikaleté studium:		Celkem žáků:	
Téma a průběh vyučovací hodiny:			

A. Podmínky a jejich využití	N	--	-	+	++
Využití odbornosti učitele – dovednosti a vědomosti v oboru chemie, srozumitelnost					
Osobnost učitele – vstřícnost v rámci mezí a trpělivost					
Tvořivost učitele – užívání vlastních nápadů, učitel je flexibilní					
Používání pomůcek – plné využití pomůcek, s pomůckami pracují žáci					
B. Organizace, formy a metody vyučování	N	--	-	+	++
Výklad – výklad je přiměřený a splňuje účel					
Experimenty – názorné, vysvětlené, učitel dělá se žáky rozbor experimentu					
Střídání metod – vhodné metody během vyučovací hodiny					

VZOREK

- studentky učitelství chemie na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy
- v prvním ročníku magisterského studia
- 7 žen, 0 mužů
- Kombinace CH-BI, CH-VKZ

NÁSTROJ NA HODNOCENÍ REFLEXE - METODOLOGIE

- Sestaven hodnotící arch a s jeho pomocí klasifikována celá reflexe
- Hodnoceno 2 výzkumníky nezávisle na sobě, následně byly diskutovány rozdílné body
- V případě neshody rozhodnul 3. výzkumník – expert v oboru didaktiky chemie
- Terminologie podle KALHOUSE, 2009

NÁSTROJ NA HODNOCENÍ REFLEXE

Kvalita hospitačního záznamu hodnocena prostřednictvím:

1. Množství zmíněných charakteristik edukačního procesu
2. Množství blíže rozpracovaných charakteristik edukačního procesu (alterace, interpretace, komentář,...)

NÁSTROJ NA HODNOCENÍ REFLEXE

Množství blíže rozpracovaných charakteristik

Množství zmíněných charakteristik

Sledovaná kategorie	0	+	++
Pedagogická komunikace a interakce (U-Ž, U-ŽŽ, Ž-Ž, ŽŽ-ŽŽ)			
Vzdělávací obsah hodiny			
Výukové cíle			
Organizační formy výuky			
Výukové metody			
Materiální didaktické prostředky			
Kázeň a klima			
Učební činnost žáka			
Charakteristika žáka / žáků			
Osobnost učitele			
Další			

Pozn.: 0... kategorie nebyla zmíněna | +... kategorie byla zmíněna | ++... kategorie byla více rozebrána

VYHODNOCENÍ REFLEXE

1. Množství zmíněných charakteristik edukačního procesu
2. Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze všech kategorií (0, +, ++)
3. Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze zmíněných kategorií (+ a ++)

POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

➤ Květen/červen 2018

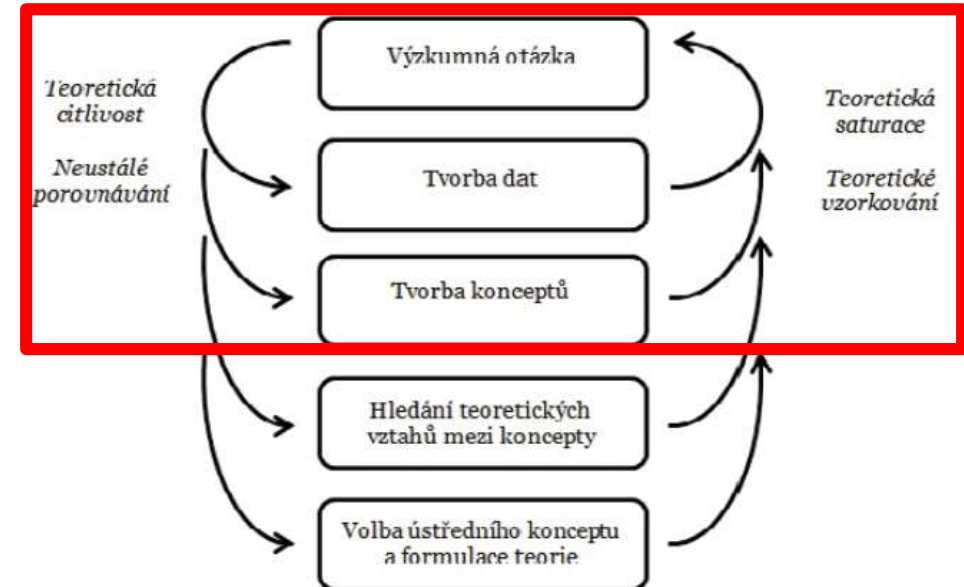
1. Jaké jevy během hospitování výuky pozorujete a proč?
2. Jakým způsobem zaznamenáváte svoje pozorování? Jaký volíte postup?
3. Myslíte si, že jste hospitovanou výuku schopni zachytit objektivně?
4. Jak jste využíval/a poskytnutý hospitační arch během samotného pozorování?
5. Jak jste využíval/a poskytnutý hospitační arch během sepisování reflexí?
6. Jak se vám s hospitačním archem celkově pracovalo?
7. Proč byste ho doporučil/a k využívání či nevyužívání?
8. Co byste na hospitačním archu změnil/a?
9. Upřednostnil/a byste jiný nástroj? Případně jaký?
10. Co dalšího by vám během následových praxí pomohlo, kromě nástroje a skupinových reflexí?
11. Je pro vás důležité a přínosné provádět následové hospitace a reflexe?

METODOLOGIE – ANALÝZA ROZHOVORU - GTM

Glaser a Strauss (1967)

1. tvorba konceptu = otevřené kódování rozhovorů
2. hledání teoretických vztahů mezi náslechy, daným hospitačním archem a psanými reflexemi
3. formulace teorie „*in progress*“

Schéma výzkumného procesu u metody zakotvené teorie

FIONA

➤ **VO1:** Jaký vliv má využití záznamových archů na kvalitu hospitačního záznamu pořízeného studenty učitelství?

- Celkově nelze sledat posun v psaní reflexe po použití archu
- Naopak bylo zmíněno i rozpracováno méně charakteristik

	Fiona 1	Fiona 2
Hodnotitel 1+2 (vs3)		
Pedagogická komunikace a interakce	2	1
Vzdělávací obsah hodiny	1	1
Výukové cíle	2	0
Organizační formy vyuuky	1	1
Výukové metody	1	1
Materiální didaktické prostředky	1	1
Kázeň a klima	0	0
Učební činnost žáka	2	2
Charakteristika žáka / žáků	1	1
Osobnost učitele	0	2
Počet ++	3	2
Počet +	5	6
Počet 0	2	2
Množství zmíněných charakteristik edukačního procesu	8	8
Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze všech kategorií (%)	30.00%	20.00%
Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze zmíněných kategorií	37.50%	25.00%

VO2: Kterých kritérií kvalitní výuky chemie si všímají studenti učitelství?

V: @ # První otázka tady je, „Jaké jevy během hospitování výuky pozoruješ a proč?“. Když se chodíš koukat na výuku.

S: # To jak učitel komunikuje s dětmi nejčastěji.

V: & A nějaký další jevy? **Pozorovaná kritéria výuky**

S: Přemýšlím, co dalšího. Jak se chovají děti, jakože i ne v závislosti na učiteli.. nebo taky učitel sám, přemýšlím,..

V: Takže ta tvoje hlavní pozornost je na chování těch žáků, když se chodíš koukat?

S: Žáci, učitel. &

V: Jo, na tu interakci mezi nimi teda?

S: Jo, přesně tak.

VO2: Kterých kritérií kvalitní výuky chemie si všímají studenti učitelství?

V: Dobře. Takže jestli to.. jsem pochopila. Tak ty jdeš do tý hodiny, pozoruješ, píšeš si sama, neinterpretuješ zatím a přemejšlíš nad tím, až když píšeš tu reflexi samotnou?

S: & Přesně tak, jo.

V: Jo. A jdeš po nějakých konkrétních kategoriích, když to sleduješ, nebo spíš jdeš prostě po průběhu tý hodiny... nebo už tam jdeš s tím, že budeš něco sledovat...?

S: No pokud máme za úkol něco sledovat konkrétního, tak jo, ale většinou tak nějak sleduju všechno a vypíchnu z toho,
co mi přijde důležité nebo zajímavé.

Pozorovaná kritéria výuky

FIONA

VO3: Jakým způsobem využívají studenti učitelství záznamový arch při hospitaci?

V: Dobře. # Vy jste teda měli volnou reflexi... a # potom jste měli druhou reflexi, jste používali záznamovej arch, hospitační. Tak # jakým způsobem jsi ten arch využívala?

Náslech s archem

První kontakt s archem

S: # Využívala jsem ho tak, že jsem si # ho celý přečetla, měla jsem ho více méně vedle sebe, ještě jsem # během hodiny jsem nic nezaznačovala, ale právě jak jsem měla přečtené, co tam bylo, tak jsem se na to snažila zaměřovat si a dělat si poznámky, které se týkaly k tomu archu. Potom až jako většinou doma, to jsem říkala, že jsem se to snažila dělat co nejrychleji, abych to nezapomněla. Tak potom jsem si to teprve vyhodnotila v tom archu, co jsem si z té hodiny pamatovala, přečetla jsem si to a podle toho jsem potom se vlastně zaměřovala na další věci. Když jsem psala tu reflexi jako celek, tak zase podle toho archu a co jsem tam napsala ty pluska a mínuska.

V: To nevadí, dobře. # Tak, když jsi psala tu reflexi, první a tu druhou, přišlo ti # psaní tý druhý reflexe # lehčí? Přišlo ti psaní snazší?

obtížnost práce s archem

S: # Ne, protože jsem byla nucena se nad tím víc zamýšlet. Ale myslim si, že to bylo kvalitnější, jako potom, co jsem napsala, protože jsem věděla, na co se mám zaměřovat. Předtím jsem to nevěděla, než jsem neměla ten arch. Takže si myslim, že to pomohlo v té kvalitě.

FIONA

VO3: Jakým způsobem využívají studenti učitelství záznamový arch při hospitaci?

Náslech s archem

V: Jasně, dobře... # Je něco, co by ti pomohlo využívat ten hospitační arch ještě líp?

S: ...#Ano! Dostali jsme hooo vždycky třeba 5 minut před tím začátkem hodiny, možná že ještě míň, # myslim si, že by bylo fajn, kdybychom ho dostali o něco dřív, abychom si ho mohli pořádně prostudovat a potom se na té... ale to je z toho pohledu, z jakého ho používám já, že ho používám tak, že jsem si ho nejdřív přečetla a pak jsem se na něj soustředila, ale vim, že jsem, že začala hodina a že jsem si ten arch chtěla dočíst a že jsem se nedokázala tak dobře soustředit už na ten začátek hodiny třeba. Takže tady tohle.

Vedlejší vlivy práce s archem

GABRIELA

- **VO1:** Jaký vliv má využití záznamových archů na kvalitu hospitačního záznamu pořízeného studenty učitelství?
- Celkově lze sledovat drobné zhoršení v psaní reflexe po použití archu
-
- Bylo rozpracováno více charakteristik BEZ použití archu
 - Jak v první, tak v druhé reflexi však podíl blíže rozpracovaných charakteristik tvoří větší část reflexe (75 % a 55,6 %)

	Gabriela 1	Gabriela 2
Hodnotitel 1+2 (vs3)		
Pedagogická komunikace a interakce	2	2
Vzdělávací obsah hodiny	2	2
Výukové cíle	0	0
Organizační formy výuky	2	1
Výukové metody	2	2
Materiální didaktické prostředky	2	2
Kázeň a klima	0	1
Učební činnost žáka	2	2
Charakteristika žáka / žáků	1	1
Osobnost učitele	1	1
Počet ++	6	5
Počet +	2	4
Počet 0	2	1
Množství zmíněných charakteristik edukačního procesu	8	9
Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze všech kategorií (%)	60.00%	50.00%
Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze zmíněných kategorií	75.00%	55.56%

GABRIELA

Záznam 24:10m, 7 A4

VO2: Kterých kritérií kvalitní výuky chemie si všímají studenti učitelství?

- „celkově sleduju # pojetí tý hodiny“
- „# jak třeba dokážou zpracovat nějaký téma“
- „mi to přišlo jako sympatický, že se vlastně, že pořád zapojovala do té výuky ty děti, hodně měla aa-aktivizačních metod teda“

Pozorovaná kritéria výuky

V: [Jo].
formy, postup, úvod hodiny, todle, todle...

Takže nějaká jako předem struktura, že by se sledovaly metody, #

S. Tak to asi patří do toho celkového pojetí toho, jak ta hodina vypadá celkově, to co jsem [říkala na začátku.]

GABRIELA

VO3: Jakým způsobem využívají studenti učitelství záznamový arch při hospitaci?

obtížnost práce s archem

S: & No to bylo, to bylo zajímavý <z hlasu je poznat, že se S usmívá>, že pro mě to vlastně bylo těžší, protože v tu chvíli já jsem se vůbec nesoustředila na tu hodinu, jako jako na ten celek, ale hledala jsem v ní ty věci, co jsou napsané v tom archu. Takže jsem se soustředila na to, abych jako měla vyplněný ten arch, abych se mu [abych]

Vedlejší vlivy práce s archem

První kontakt s archem

S: [&Jo a já jsem si tam... vlastně na] začátku hodiny, když jsem ho používala teda poprvý, tak jsem si ho teda přečetla, co tam všechno je # přečetla jsem si ty oddíly a na začátku hodiny jsem se snažila opravdu v tom hledat ty věci a potom jsem prostě si tam napsala poznámky a začala jsem zapisovat tu hodinu tak, jak jsem zvyklá a až jako zpětně jsem začla hledat v tý hodině teda ty věci [z toho ar..archu,]

Náslech s archem

BERTA

➤ **VO1:** Jaký vliv má využití záznamových archů na kvalitu hospitačního záznamu pořízeného studenty učitelství?

- Celkově nelze sledat posun v psaní reflexe po použití archu
- Nicméně **bylo zmíněno i rozpracováno více charakteristik s rozdílem až 20 %**

	Berta 1	Berta 2
Hodnotitel 1+2 (vs3)		
Pedagogická komunikace a interakce	2	1
Vzdělávací obsah hodiny	1	2
Výukové cíle	0	0
Organizační formy výuky	1	1
Výukové metody	2	2
Materiální didaktické prostředky	1	2
Kázeň a klima	2	2
Učební činnost žáka	2	2
Charakteristika žáka / žáků	1	1
Osobnost učitele	1	2
Počet ++	4	6
Počet +	5	3
Počet 0	1	1
Množství zmíněných charakteristik edukačního procesu	9	9
Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze všech kategorií (%)	40.00%	60.00%
Podíl blíže rozpracovaných charakteristik ze zmíněných kategorií (%)	44.44%	66.67%

HLEDÁNÍ TEORETICKÝCH VZTAHŮ

mezi náslechy, daným hospitačním archem a psanými reflexemi

Příčinné podmínky	JEV	Kontext	Intervenující podmínky	Strategie jednání a interakce	Následky
Touha vystudovat učitelskou profesi/stát se kvalitním učitelem	Pozorování výuky	Náslech výuky v rámci plnění předmětu	Různý výukový obsah	Obecné sledování výuky, bez konkrétního zaměření se	Forma písemného záznamu bez předem dané struktury
		Náslech výuky s hospitačním archem	Různý výukový obsah	Četba archu předem, vyplnění až po náslechu	Arch používán jako výčet potřebných charakteristik
	Reflektování pozorované výuky	Výstup náslechu	Povinnost odevzdání	Snaha zlepšovat se	Pocit, že aktivita má smysl

BACKGROUND STUDIE

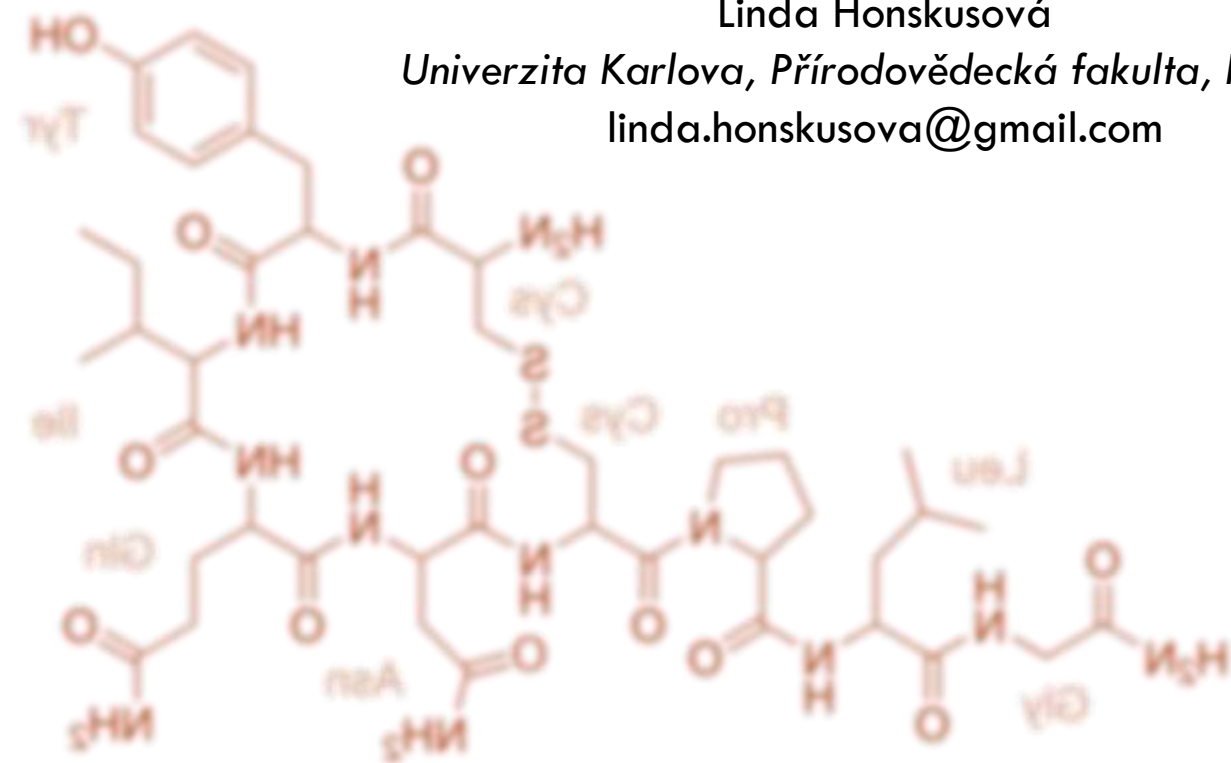
- Anotace předmětů, kterými studenti prošli (Švec, 2005)
- Teoretická východiska – jak probíhají náslechy v hodinách, obecně (i praxe třeba)

DĚKUJI ZA POZORNOST

Linda Honskusová

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, KUDCH

linda.honskusova@gmail.com

**PEDAGOGICKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

**PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

KASÍKOVÁ, ŽÁK

Učíme děti učit se

Hospitační arch

Hana Kasíková, Vojtěch Žák

ZÁZNAM SITUACÍ A CHARAKTERISTIK

Situace podporující	výskyt			zásah žáků		
	0	+	++	1	2	
Zacílení výuky						1.1
Úkolové situace nižšího řádu						1.2
Úkolové situace vyššího řádu						1.3
Podpora výkonu						1.4
Žákovská volba						1.5
Práce s informačními zdroji						1.6
Poskytnutí pomoci žákovi při obtížích						1.7
Reflexe učební činnosti						1.8
Samostatný časový blok věnovaný přímé práci s rozvojem kompetence k učení						1.9

Situace tlumící	výskyt			zásah žáků		
	0	-	--	1	2	
Osobnostně ponižující						2.1
Didakticky nepřijatelné						2.2

Souhrnné charakteristiky výuky	hodnocení				
	--	-	+	++	
Časovost situací					3.1
Pozitivní atmosféra					3.2
Kontextovost výuky					3.3

Celkové hodnocení výuky z hlediska podpory rozvoje kompetence k učení					4
---	--	--	--	--	---

INDIKÁTOR ČŠI

Diskuze použitých metod a forem výuky

Které cíle výuky učitel/ka stanovil/a (ve vztahu k žákům)?
(Zaznamená se vyjádření učitele/učitelky.)

HOSPITAČNÍ ARCH – ČÁST B: ČINNOSTI UČITELE A ŽÁKŮ

Použitá metoda a forma výuky	Činnosti učitele	Činnosti žáků	Další poznámky

Výskyt metod a forem výuky		ano	ne	
Výukové metody	1	vyprávění učitele		
	2	vysvětlování (výklad) učitele		
	3	práce s textem		
	4	rozhovor		
	5	názorně-demonstrační metody		
	6	dovednostně-praktické metody		
	7	aktivizující metody		
	8	komplexní metody		
	9	jiné metody (jaké?):		
Formy výuky	10	hromadná (frontální) výuka		
	11	skupinová (kooperativní) výuka		
	12	samostatná práce a individualizovaná výuka		
	13	jiné formy (jaké):		

LITERATURA

- ŠVEC V. Pedagogická příprava budoucích učitelů: problémy a inspirace. Brno : Paido, 1999. ISBN 80-85931-70-2
- ŠVEC V. Od implicitních teorií výuky k implicitním pedagogickým znalostem. Brno : Paido, 2005. ISBN 80-7315-092-1
- ŠVEC, V. (ed.). Od implicitních teorií výuky k implicitním pedagogickým znalostem. Brno : Paido, 2005. 99 s.
- Žák, V. (2008). Zjišťování parametrů kvality výuky fyziky. *Pedagogika*, 58(1), 61–72.
- ROZKYDALOVÁ, Andrea. *Zjišťování parametrů kvality výuky chemie*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra chemie a didaktiky chemie. Vedoucí práce Rusek, Martin.
- KASÍKOVÁ, Hana a Vojtěch ŽÁK. *Učíme děti učit se: hospitační arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2011. 34 s. Evaluační nástroje, 12. ISBN 9788087063507.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha : Grada Publishing a.s., 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.
- KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
- YIN, R.K. *Case study research: design and methods*. Vyd. Sage Publications, 1994, ISBN 9780803956629
- Glaser, G. G., Strauss, A. L. (1967). *e discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago, IL: Aldine Publishing Company.
- Glaser, G. G. (1978). *eoretical sensitivity: Advances in the methodology of grounded theory*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, G. G. (1992). *Basics of grounded theory analysis: Emergence vs. forcing*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Strauss, A., Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*.ousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage Publications
- Charmaz, K. (2009). *Shifting the grounds: Constructivist grounded theory methods*. In J. M. Morse, P. N. Stern, J. Corbin, B. Bowers, K. Charmaz, A. E. Clarke, *Developing grounded theory: e second generation* (s.127–154). Walnut Creek, CA: Left Coast Press.